

a zanieczyszczenie świetlne” czy „Zachowanie terenów astromicznych”.

Coraz częściej pojawiają się też publikacje przeglądowe dotyczące zjawiska zanieczyszczenia świetlnego zarówno w postaci książkowej, takie jak wspomniana już praca zbiorowa *Ecological Consequences...* czy *Light pollution handbook*, jak i w postaci artykułów przeglądowych.

Również w publikacjach z dziedziny pokrewnych, zwłaszcza dotyczących aspektów inżynierskich oświetlenia, poświęca się całe rozdziały zagadnieniom związanym z zanieczyszczeniem świetlnym.

Podjęmowane są również inicjatywy prawne i społeczne, mające na celu ograniczenie zanieczyszczenia świetlnego w obszarach zurbanizowanych i ochronę terenów jeszcze nie skażonych. Jedno z najwcześniejszych wprowadzonych praw ochrony jakości nocnego nieba zostało uchwalone przez parlament Hiszpanii, już w 1988 r. Dotyczyło ono jednak tylko ograniczonego obszaru wyspy La Palma, gdzie mieści się obserwatorium astronomiczne Instytutu Astrofizyki. W kolejnych latach parlamenty lokalne wprowadzały własne regulacje dotyczące ochrony nocnego nieba (Katalonia w roku 2001, Baleary i Nawarra w roku 2005, Kantabria w roku 2006 i wreszcie Andaluzya w roku 2007). Również we Włoszech szereg regionalnych parlamentów uchwalalo własne regulacje dotyczące zanieczyszczenia świetlnego (region Veneto w roku 1997, region doliny Aosty w roku 1998, Lombardia, Piemont, Toskania i Lazio w roku 2000, Region Marche w roku 2002, Emilia-Romania w roku 2003, Apulia i Umbria w roku 2005 i region Molise w roku 2010). Jako wzorcowe uważa się prawo regionalne uchwalone przez parlament Lombardii, jednego z najbardziej zanieczyszczonych świetlnie regionów świata, uchwalone 27 marca 2000 r. Pierwszym państwem, które wprowadziło na terenie całego kraju nakaz ochrony przed skutkami zanieczyszczenia świetlnego była Republika Czeska. Regulacje te pojawiły się w uchwalonym 14 lutego 2002 r. „Prawie o ochronie powietrza”. Również parlament Hiszpanii wprowadził 15 listopada 2007 r. do prawa „O jakości powietrza i ochronie atmosfery”,

obowiązującego na całym terytorium państwa, zapisy dotyczące zanieczyszczenia świetlnego.

W Chile regulacje dotyczące ochrony nocnego nieba w regionach północnych oraz aktywna pomoc władzom tamtejszych miast ze strony państwa i organizacji pozapaństwowych we wdrażaniu rozwiązań ograniczających zanieczyszczenie świetlne przyniosły widoczne efekty w postaci zahamowania, a nawet cofnięcia się jego efektów.

Powstają również obszary ochrony ciemnego nieba. Np. Rezerwat Ciemnego Nieba w Zselickim Obszarze Chronionego Krajobrazu w widłach Dunaju i Drawy na Węgrzech czy Izerski Park Ciemnego Nieba (Iżerská Oblast Tmavé Oblohy) — polsko-czeska transgraniczna inicjatywa w Górach Izerskich (www.izersa-darsky.eu).

W Polsce, w roku 2005, z inicjatywy Stowarzyszenia POLARIS, powstał program „Ciemne Niebo” (www.ciemnieniebo.pl), którego celem jest inicjowanie i wspieranie działań na szczeblu lokalnym, dążących do ograniczenia zanieczyszczenia świetlnego.



Panorama miejscowości La Serena w północnych Chile, przed i po modernizacji oświetlenia w 2005 r. [P. Sanhueza, H.E. Schwartz, M.G. Smith, *The OPCC Experience in Protecting the Skies in Northern Chile*. Starlight. A Common Heritage]